

STEVE JOBS

Můj život, má láska, mé prokletí

Chrisann Brennanová

Bizbooks®

Chrisann Brennanová

Steve Jobs

Můj život, má láska, mé prokletí

BizBooks
Brno
2014

Steve Jobs

Můj život, má láska, mé prokletí

Chrisann Brennanová

Překlad: Zdeněk Mužík

Odpovědná redaktorka: Martina Skovajsová

Technický redaktor: Jiří Matoušek

THE BITE IN THE APPLE

Copyright © 2013 by Chrisann Brennan

Published by arrangement with St. Martin's Press, LLC.

Translation © Zdeněk Mužík, 2014

Photograph on the front cover by Norman Seeff

Photograph on the back cover with courtesy of the author.

All rights reserved.

Objednávky knih:

www.albatrosmedia.cz

eshop@albatrosmedia.cz

bezplatná linka 800 555 513

ISBN 978-80-265-0264-7

Vydalo nakladatelství BizBooks v Brně roku 2014 ve společnosti Albatros Media a. s. se sídlem Na Pankráci 30, Praha 4. Číslo publikace 18 666.

© Albatros Media a. s. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

1. vydání

 ALBATROS MEDIA a.s.

OBSAH

Poznámka pro čtenáře	7
1. Kreativní lidé	11
2. Absolutní autorita	21
3. Experimentální rozkvět v plném trysku	29
4. Podvodník	40
5. Spodní proudy	48
6. Ráj	56
7. Příručka, jak se stát někým	67
8. Iniciační cesta	84
9. Farma All One	99
10. Poezie a realita	112
11. Strážce brány	127
12. Čiré fungování	142
13. Život ve dvou dimenzích	155
14. Hadi a žebříky	166
15. Svět mužů	177
16. Obehraná písnička	190
17. Dokonalost	206
18. Pokřivené pole reality	224
19. Temné časy, světlé okamžiky	237

20. Stroj roku	249
21. Rodinná pouta	256
22. Život se dává do pohybu	269
23. Péče o rodinný krb	288
24. Strážní věž	297
Dodatek	307
Poděkování	311

Lise, která si vydobyla své místo ve světě

POZNÁMKA PRO ČTENÁŘE

Existují tři věci, o kterých jsem si nikdy nemyslela, že bych je mohla v životě dělat: studovat historii (bolí mě z ní hlava), hrát na bicí (prostě mi to nejde) a napsat knihu. A teď tu sedím a píšu poznámku pro čtenáře své knihy.

Během let mě mnoho lidí povzbuzovalo, ať napíšu svůj příběh. A ještě více lidí mě od toho odrazovalo – někteří dokonce říkali, že na to nemám právo. To *právo*, o kterém mluvili, bylo právo vyprávět příběh o mém vztahu se Stevem Jobsem. Seznámila jsem se Stevem, když mně bylo sedmnáct let. Byla jsem jeho první láska a matka jeho prvního dítěte, a tak se mohu podělit o jedinečný pohled na tohoto muže, jenž fascinoval svět. Vždy jsem se zdráhala tento příběh vyprávět. Jedním důvodem bylo, že jsem většinu času věnovala své dceři Lise a svému životu a práci umělkyně. Dalším důvodem byl fakt, že můj vztah se Stevem měl mnoho rovin a byl obtížný. Nikdy jsem se k té historii nechtěla vracet, a už vůbec ne na veřejnosti.

Nikdy neříkejte nikdy.

V červenci 2006 jsem onemocněla. Lékaři nedokázali zjistit, v čem je problém. Nemohla jsem pracovat – výpary z barev při malování mou nemoc zhoršovaly – a během pěti měsíců se ze mne téměř stal bezdomovec. Moje nemoc mě brzdila a já se nudila a byla vystrašená. Takže jsem hledala něco, na co bych se mohla soustředit. Uložila jsem své věci do skladiště, nabalila auto a cestovala v oblasti Bay Area (oblast okolo Sanfranciského zálivu, pozn. red.) – od okresu Marin po Santa Cruz – a bydlela u přátel, zatímco jsem se pokoušela vyléčit. Zajela jsem navštívit

otce do Sacramento. A tenkrát, když jsem za ním jela a cestovala sama autem, mě poprvé napadla myšlenka napsat tuto knihu. Najednou mně to došlo: *je načas*.

Moje situace byla bídná a nyní mohu prohlásit, že nic jiného než tyto nepříznivé okolnosti by mě nepřimělo vrátit se k mým zážitkům se Stevem, natož abych o nich psala. Ale neměla jsem co ztratit, a tak jsem začala.

Psát paměti hodně připomíná speleologii. Připadala jsem si, jako bych se s čelovkou nořila do stále hlubších a temnějších propastí, probíjela se rozlehlými i těsnými prostory, abych pak objevila obrovskou, ale i strašlivou krásu skrytou ve studených temných místech pod povrchem. Jakmile se mně všechno začalo spojovat, mou jedinou myšlenkou bylo pokračovat.

Ten proces mně připadal bohatý a objevný. Díky návratu do minulosti a snaze o určení vlastního místa v ní jsem prozřela a získala svobodu, což změnilo můj život. Tehdy jsem nevěděla, že sepsání pamětí zabere téměř sedm let a že díky psaní zažiji něco jako znovuzrození. Tím pro mě vyprávění mého příběhu – nejdříve sobě a nyní vám, čtenářům – opravdu bylo.

Mám štěstí. Jen málo lidí si může dovolit zrevidovat svůj život a najít pro výsledky svého snažení uplatnění. Dlouho jsem měla pocit – správný nebo špatný –, že mám jedinečnou zodpovědnost podělit se o své zážitky se Stevem Jobsem z doby před Applem a nabídnout na něj svůj pohled. O Stevovi v době jeho dospívání a prvních letech dospělého života se toho moc neví. Ale já jsem znala mladého muže, který byl zábavný a přemýšlivý. Člověka duševně čestného, který hledal své místo ve světě a svůj osud, o kterém věřil, že je mu předurčen. A z první řady jsem pozorovala, jak se stále měnil a měnil, jak se učil využívat a zneužívat moc. Proto si myslím, že mohu o Stevovi něco vypovědět, a stejně tak si myslím, že jsou cenné i mé pocity mladé ženy, která se musela vypořádat se systémy moci. Předpokládám, že mnoho lidí rozpozná v některých částech knihy

svůj vlastní příběh. Toto i další věci mě poháněly a nutily vytrvat s jasným cílem a inspirací.

To, co jsem nakonec napsala, je můj příběh. Není to žádné šokující odhalení ani žurnalistika. Je to můj osobní příběh a jako všechny osobní příběhy je zabarven zkušenostmi, vzpomínkami a porozuměním. Snažila jsem se vylíčit promyšlený portrét Steva, sebe, doby a našeho vztahu, a uvědomit si věci, které jsme Steve ani já v době, kdy se děly, nechápali.

Mohu bezpečně prohlásit, že kdyby nebylo počítačů, nikdy bych nedokázala tento příběh napsat. Ale kdyby nebylo počítačů, možná bych nemusela. Taková jemná ironie mě bavila uplynulých sedm let. (A ano, napsala jsem tuto knihu na Macu.)

KAPITOLA PRVNÍ

Kreativní lidé

Poprvé jsem si ho všimla brzy v lednu v prvním roce na střední škole. Bylo to v roce 1972. Měl na sobě úzké modré džíny plné velkých děr, kolem kterých visela potrhaná látka. Byl oblečený do hezké vyžehlené košile, na nohou měl tenisky a už tehdy chodil, stejně jako později v dospělosti, v předklonu a mával rukama plnýma zadržované energie. Začínalo jaro, bylo slunečné kalifornské odpoledne a on stál na školním dvoře a v ruce měl malou knihu. Nevím, proč jsem si ho nevšimla dříve, ačkoli jej mnoho mých přátel ho znalo – jak jsem později zjistila. Přitahovalo mně to k němu, a když šel pryč z areálu, šla jsem za ním a chtěla něco říct, ale neměla ani potuchu co a jak. Byla jsem sama překvapená, protože jsem za ním šla během příštího týdne na okraj školního areálu třikrát. Nakonec jsem to vzdala, protože představit se zničehonic neznámému klukovi, který vypadal dobře, byl na mě moc velký krok. Ani jsem nezjistila, jak se jmenuje.

O měsíc později se můj přítel a spolužák Mark Izu pustil do filmového projektu a chtěl, abych pro něj udělala animaci. Mark chtěl natočit film, který by kombinoval dvourozměrnou animaci, animaci hliněných figurek a živé herce a jehož tématem měl být boj studentů na naší střední škole se silami, které podle nás chtěly vymýtit naši individualitu. Markovi rodiče byli za druhé světové války internováni ve Spojených státech v koncentračním táboře pro Japonce, a i když to v době tvorby filmu nevěděl, byl stejně silně motivován vyjádřit pocity lidí, kteří jsou donuceni být neviditelní. Všichni jsme měli své příběhy. Během projektu jsme

o příspěvek požádali mnoho lidí, ale na začátku jsme byli jen tři: Mark, já a Steve Eckstein, který dělal kameramana.

Pracovali jsme na filmu každou páteční nebo sobotní noc asi po tři měsíce. Začínali jsme v jedenáct večer a jeli až do rána. Mark film pojmenoval *Hampstead*. Byla to připomínka jména naší školy – Homestead High School –, ale bylo to také jméno malé postavičky z hlíny, která ve filmu představovala obyčejného človíčka. Naší scénou bylo zvýšené betonové podium v ústředním nádvoří školního areálu, kde jsem v poledne obvykle sedávala a jedla svůj oběd. Tohle ale bylo v noci a my tam byli bez dovolení a riskovali bůhví jaký trest, když nás chytí.

Noci byly studené. Ohromovaly mě hvězdy a moc se mi líbilo, že jsme tam byli sami a něco tvořili. Naše tiché zvuky se ztrácely v rozloze zděného školního areálu a bylo úžasné být potichu, soustředit se a tvořit něco s pocitem, že je to jen naší malé skupinky. Pracovali jsme nepřetržitě: Mark a Eckstein za kamerou spolu tiše mluvili, já byla na scéně pod jediným zářivým reflektorem s nízkým úhlem. Napůl jsem ležela a posunovala své obrázky snímek po snímku, opatrně, abych je neposunula ani moc, ani málo, pak jsem vstala, nechala snímek natočit a zase se vrátila. Tak to šlo celé hodiny.

Jednoho večera po mně Mark chtěl, abych jeho hliněného mužíčka vybudovala od základů kousek po kousku, takže to vypadalo, jako by se Hampstead postupně vynořoval z betonové podlahy. Potom mi podal druhého Hampsteada překrojeného v půli, se kterým jsem měla „objevovací scénu“ začít. Jakmile byl malý mužíček celý, nechala jsem ho mávat pažemi ze zoufalství, že byl pohřben zaživa. Jiný večer jsem měla nakreslit cestu, po které se měla figurka pohybovat. Použila jsem levné barevné křídly a začala jsem vytvářet měkký proměnlivý vzor, jenž připomínal blikající oheň. Vypadalo to psychedelicky, ale popravdě jsem kreslila zpařené cigaretový kouř, který jsem ráda pozorovala jako dítě v Ohio, když moji rodiče hráli s prarodiči poker a kouřili.

Ty noci v areálu školy Homestead byly báječné a vytvářely ve mně pocit nezávislosti a svobody. Jestliže film byl o ztrátě naší jedinečnosti, jeho natáčení bylo protilátkou. Časem se rozkřiklo, co děláme, a lidé se na nás začali po dvou, po třech chodit dívat. Přidávali se muzikanti, kreslíři komiksů, noční kuřáci marihuany a další, „kreativci“, kteří představovali ty nadané a zvědavé mezi studenty Homesteadu. Když jsem vzhledla od své práce, viděla jsem překvapivé množství tiché aktivity, jak objevovalo stále více povědomých tváří. Všechno to bylo nějaké zvláštní blahodárné štěstí a já jsem cítila, jak můj život dostává smysl. Když růžové svítání ukončilo noc, šla jsem domů vyčerpaná, hluboce vděčná a s velkou úlevou, že nás zase nikdo nechtyl.

Pracovali jsme na projektu asi měsíc, když se z temnoty vynořil Steve a šel přímo ke mně. Přemýšlela jsem, jestli ví, že se o něj zajímám, protože jeho cesta ke mně byla neomylně přímá. Ale já to nikomu neřekla. Byl vysoký a hezký a odhodlaný, plný kontrastů, něco jako krásný princ v roztrhaných džínách, trochu rozpačitý a zranitelný, ale také odvážný. Během nezávazného hovoru jsme k sobě hledali cestu. Pak sáhl do kapsy a dal mi kopii písničky Boba Dylana „Sad Eyed Lady of the Lowlands“. Když jsem papír rozložila, cítila jsem vytlačená písmena a říkala si, zda ji pro mě opsal nebo zda ji měl jen u sebe a chtěl se o ni podělit. Nikdy jsem se na to nezeptala. Později jsem zjistila, že se kolem Steva vznášelo zvláštní pole. Věci se děly: byly podivné, ne nějak plánované, ale vždy dokonalé.

Mluvili jsme spolu asi dvacet minut, dost dlouho, abych si na něm všimla každického detailu – síly jeho intenzivního pohledu, jeho mladistvé citlivosti, pocitu, že jen prochází. Když jsme domluvili, viděla jsem, jak se stahuje zpět do sebe. A potom s nevysvětlitelně drsným pohledem na mě a na scénu – pohledem, který vypadal, že nevychází odnikud – zmizel zpět do tmy.

Během měsíců práce na filmu jsem měla spoustu prostojů. Nebavilo mě bezcílně čekat, když mě nebylo na scéně potřeba, a tak jsem malovala

obrázek podle knihy fotografií *The Family of Man* (*Lidská rodina*) sestavené Edwardem Steichenem. Tato kniha, kterou jsem potají vzala z matčiny knihovny, byla podepsána jejím bývalým přítelem, od kterého ji dostala. Často jsem si tu knihu prohlížela a ten podpis jsem považovala za omezené okno do matčina světa před mým narozením. Bylo to tak frustrující. Kdo byl tento muž? Milovali se? Matka nám mnohokrát říkala, že doufá, že mě a mé sestry jednou v životě bude svlékat básník. Byl to její básník? A proč, proboha, *jen jednou*?

The Family of Man je krásně provedená kniha s fotografiemi od stovek fotografů z celého světa. Je to poklad, který zachycuje širí sdílených lidských zkušeností, ne jen ve fotografiích, ale i v poetických popiscích.

„Lidský svět tančí ve smíchu a slzách.“ – Kabir

„Sepněte ruce a poznejte myšlenky lidí z jiných zemí.“ –

John Masefield

„Jezte chléb se solí a mluvte pravdu.“ – staré ruské přísloví

„Kdybych nepracoval, tyto světy by zhynuly.“ – *Bhagavad*

Gita

„Budeme jako bratři se všemi lidmi a všemi věcmi.“ – Indi-

án kmene Siouxů

Trávila jsem nad knihou tolik času, že mě naučila milovat svět, milovat život a poznat sama sebe prostřednictvím slov a obrazů. Podle ní jsem kreslila i malovala a tentokrát jsem chtěla namalovat kopii fotografie, na které Homer Page zachycuje jihoafrického černocha přímým pohledem aparátu do jeho pátravé tváře. Popisek pod obrázkem zní *Kdo je na mé straně? Kdo?* Ta kniha měla na můj život tak hluboký vliv, že mám pocit, že by ji moje buňky dokázaly reprodukovat.

Tato fotografie se mi vždy líbila; promlouvala ke mně. Mým prastrýčkem byl Branch Rickey, muž, který měl srdce a vizi, moc a pozici dovést

Jackieho Robinsona do první ligy. Oba byli mými hrdiny a byla jsem pyšná, že jsem s tím příběhem spojená. Tito muži ztělesňovali aspirace, které jsem měla sama: být vůdcem a udělat něco pro druhé, něco znamenat. Tahle malba proto pro mě představovala určité guerillové umění. Záleželo mi na tom, aby se povedla. A také mi záleželo na tom, abych vyjádřila svůj postoj.

Malovala jsem olejem přímo na beton na okraji nádvoří, na poměrně tmavém místě blízko scény, na níž se natáčelo. Steve mě musel vidět malovat, protože se jedné noci vynořil a šťastně se lopotil se svíčkou a zápalkami, abych lépe viděla. To jaro, jak film pokračoval a já malovala, Steve přicházel a sedával vedle mě, zatímco jsem pracovala. Když jsem ho viděla, byla jsem vždy nevýslovně nadšená, ale zároveň jsem během svého malování nemohla vystát nikoho kolem sebe. Malování bylo pro mne vždy hluboce soukromé a nikdy jsem nemalovala v přítomnosti jiných lidí. Ale protože jsem nevěděla, jak mu říct, aby odešel, a protože seděl tak tiše, jakoby v nějakém transu, na sedadle vedle mě, tak jsem to nechala být. Odtazité a nezúčastněně jsem si hrála s barvami a opravdové malování jsem si schovávala pro noci, kdy nepřišel.

V polovině dubna, více než měsíc po našem prvním setkání, jsme se Stevem nadšeně rozhodli, že se setkáme u něj doma, abychom mohli být spolu sami. Řekl, že jeho rodiče pracují a že budeme mít dům sami pro sebe. Souhlasila jsem, že by bylo pěkné vidět se jednou pro změnu ve dne. Protože končil školu v jednu hodinu a já až o půl čtvrté, nakreslil mně mapku cesty ke svému domu na Crist Drive, asi dva a půl kilometru daleko.

Když jsem přijela k domu Jobsových, Steve na mě zamával z okna ložnice, abych šla dál. Zarazilo mne tenkrát, že pro mě nepřišel ke vchodu. Kavalírská gesta nebyla očividně ten den v plánu. Myslím si, že byl tak

nervózní, že se rozhodl vypadat nad věcí. Možná, že dokonce vše připravil tak, aby to vypadalo obyčejně. Vešla jsem do domu a do jeho pokoje.

Stevův pokoj byl malý a téměř vojensky strídmý. Všechno bylo obyčejné a uspořádané. Měl postel, tmavou policičku na knihy, prádelník a malý stůl pod oknem, které vedlo do přední zahrádky. Všimla jsem si na stole psacího stroje, obrovského IBM Selectric v jasně červené barvě. Udělalo na mě dojem, že Steve vlastní tak pokročilou technologii. Od té doby mám do paměti vrytou podobu jeho rukou na klávesnici psacího stroje. Měl krásné, klidné, inteligentní ruce s dlouhými elegantními prsty. Když psal, stroj chrлил písmena s ohromující rychlostí a silou, jež byly v rozporu s letnými doteky prstů. Stevovy ruce byly jako stvořené pro techniku. Měly v sobě od začátku přirozenou a nepředstíranou souvztažnost se strojem.

Kromě psacího stroje mně Stevův pokoj připomínal chlapecké pokoje, ve kterých jsem si hrála jako dítě, zvláště barvami: tupá béžová, hnědá, vojenská zelená, tvrdá, řvává oranžová a červená. Nelíbily se mi, ale pokoj vypadal dobře, protože byl jasný díky jakémusi dojmu světla a pořádku. Tento pocit jsem měla ve Stevově pokoji i v jeho blízkosti a velmi se mi to líbilo.

Asi o rok později mně Steve ukázal svou komoru poté, co očividně strávil jeden den úklidem. Věci byly nádherně zorganizované. Komora byla malá, ale hluboká, a všechno bylo uspořádáno s maximálním využitím místa. Stevovy šaty byly úhledně pověšeny a na zadní stěně visely na háčcích jeho potřeby pro stanování a batoh. Boty měl uloženy na policích u země, pásky úhledně uskladněny v krabicích a knihy a jiné věci měl na horních policích. Mávnul rukou jako při představení a řekl: „Podívej se na tohle!“ Nikdy předtím jsem ho neviděla pyšného na úklid. Mně na tom moc nezáleželo, ale on opravdu zářil. Myslím, že nepřeháním, když to označím za předzvěst jeho smyslu pro estetiku – možná dokonce jeho schopnosti se předvádět.

Steve mně s úsměvem řekl, že vyhodil všechno, co buď nepoužíval, nebo co stálo méně než dvacet pět dolarů. Dvacet pět dolarů byla očividně určitá hranice, pod níž nemělo smysl danou věcí zabírat místo. Opravdu to měl rozmyšlené – vztah mezi penězi, organizací a použitelností (současnou i budoucí). Bylo jako dítě, které při hře ukazuje myšlení, jež později použil při návrhu počítačů.

Když jsem ke Stevovi ten první den přišla, seděl na podlaze. Kolena měl pokrčená a opíral se o postel. Na hlavě měl prvotřídní sluchátka zapojená do metr vysokého páskového magnetofonu. Oba jsme byli nervózní a on se letmo zmínil o své sbírce neoficiálních („bootleg“) nahrávek koncertů Boba Dylana. Nic z toho jsem nechápala. Neměla jsem o něčem takovém ani potuchy a slovo „bootleg“ jsem si spojovala s pašováním alkoholu za prohibice, i když jsem měla matný dojem, že jde o jakýsi kontraband. Byl to začátek výletu křehké dívky do světa něžného chlapce.

Nepamatuji se, o čem jsme toho jarního odpoledne mluvili. Jen si vzpomínám, že dalo trochu práce překonat rozpaky z nového přátelství, zjistit, kdo je ten druhý, kdo jsme spolu dohromady, a co všechno je možné. Ve vzduchu byl cítit ten vzrušený pocit. Protože mě k sobě pozval a já přijala, myslím, že jsme oba věděli, že se dveře otvírají a za nimi je láska.

Markův projekt skončil v polovině května a téměř všichni, kteří se podíleli na týdenních natáčeních, to přišli oslat. Uprostřed noci jsme ve školním areálu, základně našeho společenského života, uspořádali formální večírek s večerí. Naposled jsme se sešli na svobodném nočním vzduchu, banda šťastných stvoření ve večerních róbach a smokinzech (Steve dokonce sehnal cylindr), popíjeli jsme, jedli a smáli se u dlouhého stolu ve stylu Felliniho filmů. Hudební kvartet a stroboskopické osvětlení způsobily, že jsme si připadali jako v nějakém elegantním němém filmu.

Během toho jara, natáčení filmu a několika sobotních baseballových zápasů jsme se se Stevem poznali lépe. Moc toho nenamluvil, ale byl

veselý a aktivní a opravdu se mu dařilo mě rozesmávat. Byl ale stydlivý. Tak stydlivý, že mě ani nedokázal poprvé políbit. Byla jsem z jeho pokusů natolik v rozpacích, že jsem ho nakonec políbila já.

Když jsme spolu už nějaký čas chodili, Steve se odhodlal říct mi, že jsem jeho „děvče ze severu“ („North Country Girl“). Je to z Dylanovy písničky a ta dívka představovala pravou lásku, kterou poznal, než získal slávu a peníze, a se kterou se život nemazlil. Už tehdy mně umístil do časového plánu svého „života ve stylu Boba Dylana“. Nechápala jsem, že mou úlohou bylo hrát roli v nějakém mystickém plánu, který pro sebe chystal.

Byla jsem malá, kostnatá holka, měřila jsem jen 160 centimetrů. Měla jsem dlouhé, světle hnědé vlasy, místy sluncem zbarvené do zlatova. Mám vysoké čelo a poněkud podlouhlý obličej, jemné, výrazné ruce a zelené oči. Jsem dyslektička, díky čemuž jsem se zajímala o jiné věci, byla jsem kreativní a s nadšením jsem řešila problémy – chytrá, ale velmi nekonvenční. Předpokládám, že Steve tušil, že mám citlivou mysl zaměřenou na vnímání světa prostřednictvím smyslů.

Co jsem já viděla na Stevovi?

Věděla jsem, že je to génius, hned, jak jsem ho poprvé spatřila, protože jeho oči vyzařovaly jasné, komplikované obrazce světla. Časem jsem pochopila, jak byl na svůj věk zralý a jak obrovskou měl intuici, jako stará duše s tichými vědomostmi. Měl tmavě hnědé vlasy a mramorově bílou pokožku – kůži, která byla mimořádně citlivá, ale současně pevná, a jak jsem později zjistila, vlastně připomínající jeho osobnost. Mírně šišlal a jeho horní a dolní zuby na sebe perfektně dosedaly, což ještě zvýrazňovalo jeho středovýchodní rty a nos. Jeho úsměv měl v sobě odlesk piráta s pokladem na palubě. Šířil kolem sebe hluboký smutek, který mě přitahoval. V jeho postoji však bylo i nevyslovené naplnění působící dojmem, že má skromnost a sílu projít světem takový, jaký opravdu je. To jsem obdivovala hned od začátku. Víím, že skromnost někomu připadne ne-

pravděpodobná, ale je to jako sůl v čokoládě, trocha kontrastní chuti, jež vám ukáže, že síla je opravdová a skutečná. To všechno se plně projevovalo v osobnosti, která byla nepoddajná, chytrá, odlišná, zvláštní, veselá a plná záhad. Zkrátka a prostě jsem ho zbožňovala nade vše.

V mnoha věcech jsme se navzájem lišili. Pro mě byla důležitá duše a smysly, pro něj logika a intuice. Sdíleli jsme však základní tvůrčí hodnoty a oba jsme nadšeně něco zkoušeli. Steve i já jsme chtěli přijít na kloub všemu a tento popud byl silnější než obava z toho, že budeme dělat chyby. Ani pro jednoho z nás nebylo příliš důležité mít pravdu. Stále mám pocit, že jsme byli pravé jin a jang, ačkoli se během času tyto protiklady více vyhrotily, i destruktivně.

V těch dnech jsem k Stevovi vzhlížela jako ke svému vůdci, protože jsem v něm viděla intelektuální poctivost. Byl vysoký a působil sofistikovaně bez předvádění – přesně tak jsem si představovala Abrahama Lincolna: skromného a poctivého, veselého, nic zvláštního. Doma jsem prožívala obtížné údobí, které negativně působilo na mou schopnost plánovat si další etapy svého života, ale Steve byl mnohem dál v uvažování o svém dospělém životě a o způsobu, jak ho docílit. Díval se na věci z nadhledu a já viděla, že shromažďuje informace s jasným cílem a zaměřením. Mluvil v záhadných metaforách a vedl sám se sebou hluboký dialog. Chtěla jsem se dozvědět více o tomto dialogu. Potřebovala jsem vědět víc a věnovala jsem pozornost jeho mladým vědomostem, abych pochopila, jak pohlíží na svět. Věřím, že mu stejné potěšení přinášelo vidět svět prostřednictvím mých podnětů, dojmů a kreativity.

Steve si hrával se slovy, která pro mne byla podivná a neznámá. Často říkal, že je „podvodník“, nebo tajuplně opakoval, že něco potrvá „čtyřicet dní a čtyřicet nocí“, nebo že bylo „třicet devět minut po celé hodině“. Také mnohokrát opakoval, že *Blázen je nejvyšší karta*, odkaz na něco, co bylo více než archetypem, protože Blázen – v tarotových kartách označený číslem nula – je o ničem a o všem. Vše je o potenciálu. Když se Steve

postavil do role hvězdy a mrkal na mě svým zářivým úsměvem, byl *Bláznem*, člověkem, který byl schopen překročit hranice poznaného světa a bezstarostně přijmout následky. Ale ano, byl to odvážný blázen, který od mládí věděl, že musí ve světě něco dokázat. Toto vše však bylo v protikladu s temným varováním, ve kterém říkal, že není „správným chlapcem“ v odkazu na písničku Dylana Thomase *Under Milk Wood*. Divila jsem se tomu pokaždé, když to říkal. A nakonec se také často opakovalo téma „žiji v čase na dluh“. Nikdy jsem nevěděla, o čem mluví, ale naklonila jsem hlavu, jako bych naslouchala vnitřnímu hlasu, a pokoušela se v tom všem najít nějaký smysl.

Oba nás zasáhla bouřlivá šedesátá léta a vyvinula se v nás hluboká nedůvěra vůči konvencím a neomezené nadšení pro úžasné možnosti, které ležely před námi. Sdíleli jsme tuto adolescentní etapu lovu a sběru, která nás udržovala ve stavu potěšení a rozvoje, ať už z nás mělo být cokoli. Z tohoto sdíleného východiska a za této atmosféry jsme byli více než ochotni experimentovat. Možná nás mohli považovat za vizionáře, až na to, že tehdy by mě vůbec nenapadlo spojovat toto slovo s naléhavou potřebou překročit meze známého. Prostě to tak bylo.

KAPITOLA DRUHÁ

Absolutní autorita

Během prvních šesti týdnů našeho přátelství jsme se se Stevem pohybovali téměř výhradně v našem světě dospívajících: střední škola, noční natáčení filmu, baseballové zápasy na hřišti střední školy v Cupertino. Nějaký čas trvalo, než jsme se seznámili s rodiči toho druhého.

S Paulem a Clarou Jobsovy jsem se seznámila jednoho pozdního nedělního rána. Malovali pokoj Stevovy sestry Patty a během představování jsem si všimla té nejkrásnější žluté, jakou jsem kdy viděla. Odstín mě vyvedl z rovnováhy a přiměl mě zamyslet se, jací jsou asi lidé, kteří si jej vybrali. Můj mozek pádil úprkem: nikdo v celé naší rodině takovou barvu nikdy nepoužil ani se k ní nepřiblížil. Žasla jsem nad jejím měkkým teplem. Obtížnější však bylo pochopit ostatní pocity, které ve mně barva vzbuzovala – pocit, že jsem o něco přišla, zklamání ze své rodiny.

Rychle jsem však pochopila, že tato barva byla výjimka. Vše ostatní v domě Jobsových bylo přísné a předvídatelné: béžová pohovka, standardní velká hnědá sedací souprava, jídelní a konferenční stolek ze světlého dřeva. Obývacímu pokoji vévodila velká televize a nad ní byla polička, která obsahovala celou knihovnu Jobsových, asi patnáct svazků (včetně starozákonní Knihy Jób), a školní fotografie Steva a jeho sestry Patty. Stevova fotografie zobrazovala oplácáného páťáka s napůl přivřeným jedním okem, jehož krásný obličej byl současně lišácký i příjemný, přesto však neproniknutelný.

Po obývacím pokoji Jobsových se povalovala rodinná balení bonbonů a v kuchyni ve stylu čtyřicátých let plněné žemle z obchodu. Ve vjezdu

měli velký člun (Steve a Patty jezdili na vodních lyžích) a po domě a zahradě volně běhal králík, kterého chovali jako mazlíčka, což mě neskutečně překvapilo. A když jsem nakoukla do hlavní ložnice, viděla jsem dvě samostatné postele. Stevovi rodiče spali odděleně jako pár z televizních příběhů padesátých let. Nepanovala tam žádná romantika. Byl to dům naplněný věcmi pořízenými pro svou užitečnost, domov bez jakékoli krásy. Bylo to místo, jaké bych si představovala u něčích prarodičů.

Paul Jobs byl hubený muž, asi metr osmdesát vysoký. Měl vojenský střih, což bylo v té době poněkud neobvyklé, dokonce i u otců, protože v módě byly výrazné kotlety. V sevřených tvářích se mu objevovaly podlouhlé vrásky a oči měl vodnaté a šedé. Byl nervózní a podléhal krátkým záchvatům zoufalství. Jeho hlas pištivě stoupal, když byl ve stresu, a často říkal, že někoho majzne. Občas mi připomínal Pepka námořníka. Když poprvé řekl, že někoho majzne, tak jsem se otočila, abych viděla, zda se mám smát. Zjistila jsem, že určitě ne.

Paul byl na Steva tvrdý a často se zlobil, že Steve dělá všechno špatně. Hlavně si pamatuji, jak se Steve trápil pod neustávajícím přívalem nesouhlasu. O mnoho let později mně jiná Stevova přítelkyně, Tina Redseová, řekla, že si myslela, že Paula Jobse jako dítě bili. Přestože nemám tušení, zda to tak bylo, podle jeho chování to rozhodně vypadalo pravděpodobně. Steve otci odpovídal se smutným úsměvem a vytrvalou trpělivostí. Myslím, že Steve byl velmi empatický a že takoví lidé se mohou někdy prudce změnit a stát se krutými, jako tomu bylo u Steva. Někdy si opravdu říkám, že Stevův život byl zamýšlen, aby napravit příkoří spáchaná na Paulovi, a že Stevova empatie byla vyčerpána a poničena reakcemi na Paula.

Být s Paulem Jobsem nebylo snadné. Kromě jeho *touhy někoho majznout* jsem ho během onoho prvního dne slyšela několikrát opakovat: „Hezký je ten, kdo se hezky chová.“ Nevěděla jsem, co tím myslí, ale jeli-

kož to byl otec mého nového kluka a já se snažila chovat příjemně (a protože mě Steve nechal, abych se s tím vypořádala sama), jen jsem svědomitě opakovala: „Ano?“ Chvilí mi trvalo, než jsem zjistila, že Paul nejenže mluví o mně, ale považuje mě dokonce za problém. Při jiné příležitosti si vzpomínám, jak podrážděně vrčel, že učitelé jsou líní a že o prázdninách by neměli dostávat plat. Zdvořile jsem s ním nesouhlasila, ale během příštích patnácti minut svůj názor čtyřikrát zopakoval. I tenkrát mě Steve nechal, abych se s tím vyrovnala sama. Říkala jsem si tehdy, jestli si snad Paul nemyslí, že se chci stát učitelkou.

Paul byl zručný muž, který přeměnil svou dvojitou garáž na dobře vybavenou dílnu. Byl to působivý prostor plný strojů a náradí, s pracovním stolem a sloužil i jako sklad domácích a prázdninových potřeb. Na velké desce s háčky měly místo stovky nástrojů – některé z nich jsem před tím nikdy neviděla – a každý byl obkreslen černou barvou, aby se dal vrátit na původní místo. Garáž byla tak dobře uspořádaná a naplněná báječnými věcmi, že byla radost se na ni dívat.

Nevím, jakou měl Paul normální práci, ale garáž byla jeho druhým pracovištěm a zdrojem příjmů. O víkendech opravoval starší americká auta, která koupil podle novinových inzerátů, aby je pak prodal za slušnou cenu. Často jsem ho viděla, jak se sklání nad motory a zalézá pod auta, nebo jak zametá a splachuje vjezd ve svých montérkách, z jejichž zadní kapsy vyčníval červený hadr. Choval se cílevědomě, vždy pracoval a často byl podrážděný a huboval na věci, které ho rozčílovaly, s výjimkou času, kdy se na něco soustředil. Jeden obchodní časopis jednou označil Paula Jobse za obchodníka s ojetými auty, ale to je velmi nepřesné označení. Paulova práce s auty byl koníček a já měla pocit, že i služba veřejnosti. Byl opravdu šikovný a záleželo mu na tom, aby svou práci odvedl dobře. Koupila jsem si od Paula své první auto, čtyřdveřový chevrolet za dvě stě padesát dolarů. Koupila jsem si od něj i své druhé auto a pokaždé mi o těch autech všechno pečlivě vysvětlil.

Rychle jsem se naučila nebrat ho příliš vážně. Zdálo se mi, že trpí hlubokým pocitem bezmoci, který vedl k jeho bojovnosti. Vždycky mi na něm záleželo. Koneckonců, byl to Stevův táta.

Clara Jobsová byla rozumně vyhlížející žena, která vypadala mladistvě, ale i zrale. Její oči byly stydlivé a příjemné a hlas měl karamelový nádech. Jako mnoho žen své generace kouřila. Clara Jobsová měla tmavší pleť a teplé hnědé vlasy. Měla široké lícni kosti a široký úsměv. Steve sice nebyl Clařino vlastní dítě, ale velmi se sobě podobali. Jednou jsem to Claře řekla a ona zčervenala. O několik let později jsem se setkala se Stevovou matkou, Joanne Simpsonovou, a zjistila jsem, že se Claře opravdu podobala: obě měly široké lícni kosti a teplý odstín pokožky a hnědé oči.

Clara říkala Stevovi, že jeho matka byla jednou z nejkrásnějších žen, jakou s Paulem kdy viděli. Steve stále sebejistě opakoval, že *jeho* matka je *krásná*. Ideál její krásy se pro něj stal osobním nedotknutelným triumfem, pozoruhodným a zdokonalovaným během její nepřítomnosti. Když o ní mluvil, zaplavoval mně soucit. Ne proto, že bych Steva měla litovat, ale protože pro něj z mnoha různých důvodů tolik znamenalo, že neví, odkud pochází.

Hodnota, kterou Steve přikládal krásě, mě udivovala. Jednou mi ukázal profesionální reklamní fotografii mladé Clary. Byl z ní tak nadšený, že jsem si řekla, zda Clara nevytvořila obraz krásy jeho matky nejen proto, že toužil znát svůj původ, ale i proto, že viděla, jak moc pro něj krása znamená.

Nedlouho potom, co jsem se seznámila s Jobsovy, jsem stála sama v jejich obývacím pokoji a čekala na Steva. Vtom přišla Clara a učinila udivující prohlášení. Bez jakéhokoli úvodu mi řekla, že s Paulem Steva adoptovali po narození, ale že krátce poté Stevova matka adopci napadla u soudu a chtěla ho umístit u jiných lidí. Měla pocit, že Jobsovi nejsou lidé, které by si představovala pro výchovu svého dítěte. Vlastně si původ-

ně pro svého syna vybrala jiné adoptivní rodiče: katolíky, dobře vzdělané a bohaté. Ale tato rodina si to na poslední chvíli rozmyslela, protože chtěla holčičku. A tak Jobsovi dostali Steva a Steve Jobsovy. Ale nebylo to jednoduché. Clara a Paul museli jít k soudu a bojovat, aby si adoptované dítě mohli ponechat, když se jeho vlastní matka rozhodla, že ho chce umístit do jiné – někdo by mohl říci *lepší* – rodiny.

„Prvních šest měsíců jsem se bála ho mít ráda,“ řekla mi Clara. „Bála jsem se, že mně ho zase vezmou. I když jsme soud vyhráli, Steve byl tak problematické dítě, že když mu byly dva roky, měla jsem dojem, že jsme udělali chybu. Chtěla jsem ho vrátit.“ Její oči se rozšířily, když mi vyprávěla podrobnosti o jejich složitém životě. Vnímala jsem, že cítí vinu a věci si vyčítá, ale bylo tam toho více. Když na to teď vzpomínám, přemýšlím, zda se mě pokoušela varovat nebo jen chtěla věci vysvětlit.

Když jsem se seznámila s Clarou, byla jsem velmi mladá. Nemyslím, že Clara chápala, jak velmi mladá. Jenom jsem přikyvovala, abych ji uklidnila a nabídla zdání, že mi řekla něco velmi důležitého. Byla jsem ale v rozpacích, protože mi bylo jasné, že nemohu chápat problémy dospělých. Do té doby jsem se s Clarou setkala nejvýše třikrát. Byla to matka mého nového kluka a v době, kdy většina mladých dospělým nedůvěřovala, mi Clařina zpověď připadala naprosto pozoruhodná. Byla jsem smutná a naprosto jsem na to nestačila. Vzpomínám si, že jsem se dívala na podlahu a přemýšlela, zda ho mají rádi nyní.

Steve přemýšlivě pokyvoval hlavou, když jsem mu vyprávěla, co mně jeho matka řekla. Odpověděl, že se soudní případ uzavřel, když se jeho rodiče zavázali, že ho pošlou na vysokou školu. Když jsem Steva poznala, byl už přijat na Reed College, takže svému závazku dostáli. Steve několi-krát opakoval: „Prostě jsem zavřel oči a píchl prstem do seznamu vysokých škol. Když jsem oči otevřel, prst ukazoval na Reed College. Tak jsem si vybral Reed.“

Steve mi vyprávěl, že děti na základní škole si z něj kvůli jeho adopci utahovaly. „Co se stalo?“ ptaly se. „Tvoje máma tě neměla ráda?“ Když mi o tom Steve vyprávěl, muselo už od té doby uplynout alespoň deset let, ale jeho ústa se stále ještě hořce kroutila. Šikana na základní škole mu tak ubližovala, že jednoho dne Steve přišel domů a řekl rodičům, že to nebude déle snášet a že se do školy nevrátí.

Steve se vždy choval ohledně vlastních potřeb s autoritou. Absolutní autoritou.

Myslím si, že to Paul a Clara poznali a věděli, že musejí něco udělat, aby syna ochránili. A udělali. Přestěhovali se do Los Altos a jiného školního obvodu. Vždycky jsem žasla, že se Jobsovi opravdu přestěhovali, aby ochránili Steva. V té době by většina rodičů, které jsem znala, poslala své dítě zpět do prostředí šikany a řekla mu, že musí „vzdorovat“. Je zvláštní, že to nestačilo, neboť Steve vyrostl a naučil se šikanovat sám sebe velmi sofistikovanými emocionálními a psychologickými způsoby.

Byla jsem ohromena, kolik volnosti měl Steve, aby mohl být sám sebou, a jak moc ho jeho rodiče respektovali. Steve měl romantickou povahu a velkou intuici. Často říkal věci, které jako by pocházely ze vzdálených výšin. Nikdy mě nepřestalo udivovat, jak velký prostor k tomu, aby se lišil, mu poskytovali jeho manuálně pracující rodiče, lidé se selským rozumem, ale téměř žádnými knihami. Popravdě řečeno, poskytli mu prostor být naprosto mimořádný.

Bylo to podobné jako ta zvláštní krémová žlutá v Pattyině pokoji. Paul a Clara v sobě měli nádech něčeho mimořádně sofistikovaného, přes svůj nedostatek vzdělání. A když Steve ukázal známky svého talentu, zdálo se, že se všichni zhluboka nadechli, podívali se dolů a začali se pohybovat jiným směrem, jako by byli tanečníky reagujícími na novou choreografii.

V těch prvních letech jsem si neuvědomovala, jak Steva musel jeho skrytý svět ztráty a starostí zasáhnout. Ale napětí bylo přítomné jako šíp

v nataženém luku, vysoké a koncentrované hroznými ztrátami, které vytrpěl. Ale když ten šíp vypustil...no teda... Vystřelilo ho to a současně i mne směrem k potěšení a objevům. Inspirace je vždy reakcí na to, co postrádáme. Kreativní proces je tu proto, aby zaplnil mezery. To je také například důvod, proč Picasso již nikdy nenamaloval kytaru, když si jednu sám koupil.

Steve mě vždy dokázal překvapit. Jednoho dne vyslovil myšlenku, která mi dovolila vidět v dítěti muže – a v muži dítě. Řekl něco o bombardování komunistů a mně to přišlo jako mentalita studené války. V té době jsem byla idealistka, věřila jsem v mír jako cíl, a jak zpívali Beatles, *love is all you need* (láska je vše, co potřebuješ). Myslela jsem si, že polarizující komentáře o americko-sovětských vztazích byly záminkou médií, jak udržovat lidi v nemyslicím nacionalismu. Odmítala jsem nacionalismus, protože jsem věřila, že jsme novou generací, která by měla hledat osvěcenější odpovědi na současné problémy. Ale Stevova poznámka mě přiměla se zamyslet a uvědomit si, že jeho politické názory jsou vyzrálejší. To mnou otřásl.

Popravdě řečeno, mentalita studené války byla ač nenápadnou, přesto neodmyslitelnou součástí mého života. Můj otec pracoval ve společnosti Sylvania, která hodně spolupracovala s ministerstvem obrany. Kvůli tomu, že jeho práce byla tajná (musel procházet četnými bezpečnostními prověrkami), jsme u večere nemluvili o politice nebo vztazích USA, i když nám tato oblast zajišťovala slušný status vyšší střední třídy. Ať jsme bydleli kdekoli, všichni naši sousedé byli prověřováni vládními institucemi, aby si otec mohl zachovat nebo zvýšit své bezpečnosti prověření. Důsledky toho všeho jsem si ve vlastním životě naprosto hloupě vůbec neuvědomovala; přesto mi však Stevovy názory formované studenou válkou přišly naivní.

Na Stevovi jsem milovala jeho dětskou hravost. Jeho myšlení a jeho bláznivé výstřelky mě ohromně povzbuzovaly. V sedmnácti letech

napodoboval roboty z padesátých let – rozesmál se jako rozevláté dítě a pak začal napodobovat rigidní kovové stvoření, které jednalo jakoby v odezvě na imaginární řídicí centrum mimo vlastní mozek. Pohyboval se trhanými pohyby s rukama nataženýma jako Frankenstein a drmolil povely z řídicího centra. Jednoho dne vběhl do kuchyně, zvedl telefon, stiskl křížek a řekl mi, že právě vyhodil svět do povětří.

Steve přistupoval k běžným záležitostem jako dítě, ale dokázal být i zahořklý jako dospělý, například když mi vyprávěl, jak se dozvěděl, že Santa Claus neexistuje. „Zuřil jsem, že mně lhali.“ Opakoval to při různých příležitostech a pokaždé jsem viděla, že ještě neodpustil, že ho to ponížení stále zlobí. Pro Steva nespočívala dětská zranitelnost v odkládání reality a jejím nahrazování kouzelnými příběhy, chtěl vědět přesné informace o tom, jak se věci mají doopravdy. V tom jsme byli naprosto odlišní, protože já jsem kouzelné příběhy vždy milovala a toužila po nich. Proto jsem ho také milovala.

KAPITOLA TŘETÍ

Experimentální rozkvět v plném trysku

Areál střední školy nám se Stevem musel připadat jako druhý domov. To je jediný důvod, kterým si vysvětluji naše rozhodnutí brát v areálu školy Homestead LSD. Museli jsme být velmi naivní a arogantní, když jsme si mysleli, že je to dobrý nápad. V náš prospěch ale mluví to, že areál byl veliký, schovaný před ruchem hlavní ulice a v sobotu pozhnaně opuštěný.

Nepamatuji se, jak jsme LSD sehnali, ale jsem si jistá, že jsem ho musela opatřit já, protože Steve jej nikdy předtím nezkusil. Matně si vzpomínám, jak jsem z kapsy vytáhla dvě tablety, abych je ukázala Stevovi, a myslela jsem, že bychom si mohli dát jednu na půl. To ale ani jeden z nás nechtěl a tak jsme každý spolkl celou tabletu. A pak jsme čekali.

Seděli jsme na schodišti dvoupatrového oddělení humanitních předmětů v napjatém očekávání. Alespoň já jsem byla napjatá. Bylo to poprvé, co Steve bral drogu, a přestože měl spoustu divokých teorií, vypadal během čekání trochu vyděšeně. A potom, zničehonic, mi začal říkat, že ho musím upozornit, aby se nezačal chovat „naduté“, kdyby začal „vyvádět“. Slovo „naduté“ znělo jako od Shakespeara, říkala jsem si, jak je přehnané, ale bylo také báječné. Pak ale řekl, že vlastně chce, abych začala trénovat větu „Nechovej se naduté“, abych byla připravená se s „tím“ vyrovnat. *Připravená na co?* Neměla jsem nejmenší ponětí, o čem vlastně mluví. Bylo to divné a působilo mně to rozpaký, ale byl tak vážný, že jsem mu vyhověla.

„Nechovej se naduté!“ řekla jsem.

„Ne! Musíš to říct s větším přesvědčením.“ Myslel to vážně.

„Dobře,“ odpověděla jsem. „NECHOVEJ se nadutě!“

Ale stále mu to nebylo dost dobré.

„NE!“ zvýšil hlas. Začínal se mnou ztrácet trpělivost, ale snažil se zůstat zdvořilý. „Zkus to znovu. Je to důležité. Nedokážeš mě zastavit, když nebudeš silnější.“

Zastavit co? Poplašeně jsem se zasmála. Všechno to bylo takové podivné.

Po mém třetím pokusu vstal a vše zopakoval a moc se snažil mi to vysvětlit. „Ne! Musíš to udělat takhle, s větším důrazem.“ Pak s nataženou rukou zařval z plných plic „NECHOVEJ SE NADUTĚ!“

Pane bože. Snažila jsem se co nejvíc, ale celá věc byla tak legrační, že jsem se začala smát. Ale Steve se nesmál, jen se na mě díval a opakoval: „Mluv, jako bys to myslela VÁŽNĚ!“ Čelo se mu zachmuřilo. „Udělej to, řekni to!“ Ať jsem se snažila, jak jsem chtěla, brzy jsem se smála tak, že jsem ze sebe nedokázal vydat jediné přesvědčivé slovo. A s opakováním se to nelepšilo, naopak.

Steve byl na mě moc hodný a ten pocit ještě posilovala vážnost, s jakou přijímal problém, který jsem očividně nechápala. Říkala jsem si, jak to asi zvládneme, když jsem si uvědomila, že LSD už začalo účinkovat.

„Hej, už to začalo,“ zakřičela jsem. „Budeš v pohodě.“

O mnoho let později jsem navštívila Steva, když už byl ženatý. Naší dceři Lise bylo třináct let a Stevův syn Reed byl mimino v kočárku. Byli jsme všichni před jeho domem v Palo Altu a chtěli jít na procházku, když na mě Steve bez nejmenšího varování začal chrlit ty nejpodlejší a nejpodivnější hrozné poznámky, jakoby mě kropil kulkami ze samopalů. Bylo to naprosto nečekané a strašné, něco ve smyslu proč jsem jako člověk tak totálně neschopná, že jsem nebyla schopná reakce. Na takové chování se nemůžete připravit, bez ohledu na to, kolikrát se to stane. Ztichla jsem, ale Stevova žena Laurene na něj zařvala, ať toho nechá. I ona se na něj kvůli mně zlobila. Když si vzpomenu na Stevův první zážitek s LSD – bál

se právě toho? Musel vědět, že je schopen se chovat jako dělová věž. Láme mi srdce, když si nyní uvědomuji, jak hodně toho chápal a jak se to pokoušel udržet v tajnosti.

Ale onoho dne před mnoha lety, když si Steve uvědomil, že se nic strašného nestane, tak se uvolnil, upadl do zvláštního úžasu a přestal se o všechno starat. Strávili jsme dalších devět hodin hraním, povídáním, dlouhými pohledy do tváře toho druhého, střídavě jsme se smáli a byli vážní. Žertoval o mně i o sobě. Nutil mě smát se, nutil mě přemýšlet. Byl to velmi bohatý zážitek. Všechno se chvělo a lesklo díky LSD a zamilovanosti. Vlhce a zvláště jsme se líbali a pak jsme se vzájemně prolnuli a všechno bylo růžové a dotýkali jsme se řasami, abychom zjistili, jaké to je. Nebylo třeba nic skrývat. Zatímco se slunce posunovalo pomalu po obloze, neexistoval žádný strach, zábrany, ani vnímání času, dokud nám pozdě odpoledne nezačalo kručet v žaludku a neuvědomili jsme si, že jsme celý den nic nejedli a máme hrozný hlad. Pak jsme z budovy humanitních předmětů, naší základny, podnikli výpravu do sousední zahrady na rohu Homesteadské a Stellingovy ulice (bohužel už tam není), kde jsme si natrhali nějaké meruňky – jediné jídlo, které jsme během té drogové seance měli. A stačilo to.

Ten den jsme dělali věci, které dělají noví milenci, a znamenalo to úplně všechno. Večer, když intenzita zážitku začala polevovat, jsme se rozdělili a šli domů. Příští pondělí ve škole mi Steve velmi nadšeně řekl, že díky zkušenosti s LSD cítí výstelku svého žaludku. Tak byl nadšený. Bylo mi jasné, že to pro něj znamená víc, než jsem dokázala pochopit.

Po našem prvním zážitku s LSD zašel Steve s několika kamarády na promenádu v Santa Cruz. Řekl mi, že to byla taková zábava, že by to chtěl podniknout znovu se mnou. Myslím, že se mu líbilo jet nadopovaný na ruském kole a shlížet dolů na lidi a na obrovský oceán pod měsícem osvětlenou oblohou. Mně se to nikdy nezdálo jako dobrý nápad a nyní mohu říci s určitostí, že není nic horšího, než si vzít LSD v zábavním parku. Byla

jsem vyděšená, když jsem se dívala do hrubých tváří davu, a vykolejil mě hluk a blýskavá světla. Chtěla jsem jen zalézt někam do díry a počkat, až to přejde. Jeli jsme na ruském kole, ale já byla tak vystrašená, že jsem se držela celou dobu kabiny a Steva a modlila se, aby to už bylo za námi. Byla to nejdelší jízda mého života na ruském kole.

Rozhodli jsme se se Stevem z promenády odejít. On však vůbec nevnímal svůj stav ani skutečnost, že nemůže řídit, takže jsem u dveří auta téměř zešilela, než jsem ho od toho odradila. Potom jsme se schoulili na okraji zábavního parku v Santa Cruz, hodiny jsme seděli na písku, dívali se na sebe, smáli se a čekali dlouho do večera, dokud LSD nevyprchalo a nebylo zase bezpečné řídit.

Tenkrát, s ničím na práci a s odlupujícími se vrstvami osobnosti, když jsem se dívala do jeho milého usmívajícího se obličeje, jsem si uvědomila, jak hluboce a čistě Steva miluji a on miluje mě. Byla to láska, jakou jsem nikdy předtím nepoznala. Hodiny ubíhaly jako minuty. Stěží jsem mohla mluvit, řeka života námi protékala tak rychle, že jsem nenacházela slova, a tak jsme se jen dívali do očí a Steve dělal vtipy, dokud jsem neřekla, že je mi lépe. Pak jsme jeli na sever podél pobřeží a našli širokou pláž. Tam jsme vytáhli spacáky, ale daleko od vody, abychom se neprobudili ve vlnách. Zavrtali jsme se spolu do spacáku a Steve za chvíli usnul, přitulený ke mně. Já jsem nemohla spát, ale hodiny jsem klidně ležela, konejšena jeho dýcháním a šumem vln.

Tehdy jsem zažila jednu z nejhlubších a nejtrvalejších vizí svého života. V mizejícím účinku LSD (což je u LSD to nejlepší, protože veškerý stres zmizí a pouhé dýchání představuje nesmírnou radost) jsem zažila sen, ve kterém jsem viděla průhledné zářící zvony, které zněly miliony kilometrů daleko ve vesmíru. Pozorovala jsem tyto zvony a naslouchala jim během dlouhých hodin, ve kterých zaznívaly při každém nárazu vlny, a najednou jsem si uvědomila, že barva a zvuk vytvářejí úžasné kontinuum. Od oné noci se již nikdy nestalo, že bych tam, kde jsem dříve dělila

své vjemy mezi smysly, neviděla zvuk, neslyšela barvu a necítila barvu i tvar i zvuk v jednom velkém propojení. Také jsem věřila, že vidina zvonnů pocházela z našeho propojeného vědomí. Dodnes tomu věřím.

Vzít si LSD je jako vylézt na vrchol hory a uvidět něco, co vám změní život. A jakmile tu vizi jednou máte, už vás nikdy neopustí. (A pokud ano, tak jen proto, že dojdete ještě dál nebo ji do sebe zahrne nějaká ještě větší vize.) Když si vezmete LSD, ani si nevšimnete, že se vám celý život přeorganizoval kolem těchto chvil neuvěřitelného prozření. Tak je tomu s prozřením vždy. Trvá roky na to přijít. Může to být riskantní jízda, pokud ji nepodstoupíte s nějakým posvátným úmyslem, ale využijte ji s vážností a dostanete se do oblastí, které nejsou z tohoto světa. Ta látka je oheň bohů, zdroj převratných změn otevírající dveře k životně důležitým vjemům. A ty dveře se už nikdy nezavřou. Nebudu přehánět, když řeknu, že vám to může změnit život.

Co si z toho odnesl Steve? Nevím. Může to z mudlů udělat rytíře Jedi? Taky nevím. Myslím, že LSD může nabídnout dobrý náboženský prožitek, ale není to náhražka duchovního cvičení. Steve později veřejně mluvil o báječných zážitcích s LSD, takže si myslím, že to na něj mělo velký vliv. Ale myslím, že ani jeden z nás od doby, kdy nám bylo devatenáct nebo dvacet a začaly povinnosti dospělých, už pak LSD nebral.

Spíše si myslím, že rozšířené užívání LSD bylo součástí odpovědi na atomovou bombu. I když Ram Dass později řekl, že můžeme dosáhnout mnohem povznešenějších stavů pomocí meditace (a že budou stabilnější a déle trvající než stavy vyvolané drogami), odpovídalo podle mne brání LSD životu té doby a bylo součástí hlubokého nutkání otevřít svět nové vizi založené na životě, ne na smrti. A přestože hnutí šedesátých a sedmdesátých let mohou z dnešního pohledu vypadat naivně, vytvořila komplikovanou a sofistikovanou zemi, jakou známe dnes.

Psychoterapeutická skupinová sezení přinutila muže k pláči a dovedla lidi k tomu, aby vyměnili hraní rolí za více opravdovosti ve svých životech

a vztazích. Místní dobrovolnické skupiny vedly k lidštějšímu světu. Byl to iterativní proces, který žil z podpory lidí a nabíral setrvačnost. A vedl k tvorbě nových systémů myšlení, vizí, umění a techniky, jejichž účelem byl lepší svět: feministické hnutí, hnutí Černých panterů, programy na zvyšování lidského potenciálu a odstranění hladu ve světě, muzikál *Vlasy* – ty všechny ukazovaly k lepším zítřkům. Hunter Thompson přišel se slavným burcujícím sloganem „Když se dějí divné věci, z podivínů se stávají profesionálové!“, když tvrdil, že *všichni* mají dostatečnou kvalifikaci ke změně, mají-li srdce, mysl a vůli. Mnoho lidí mělo.

Steve si přečetl knihu Arthura Janova *The Primal Scream* (česky *Prvotní výkřik*, Pragma, 2007) a vysvětlil mně, jak LSD i prvotní výkřik uvolňují nahromaděná traumata z dětství: „Když zažijeme pocit našich nejhlubších nenaplněných potřeb, můžeme uvolnit zablokované emoce a prožít život plněji. Každý to dokáže.“ Řekl, že Janov vyvinul metodiku prvotního výkřiku, protože jednoho z jeho pacientů strašilo divadelní představení, ve kterém nějaký chlapík chodí po jevišti v plenách a křičí: „Tati, vrať se domů! Mami, neodcházej!“ Umělec takhle neustále křičel, znovu a znovu, dokud na jevišti nezačal zvracet.

Pomalu mi logika spojená s uvolněním traumatu začala dávat smysl a já viděla obraz, který se Steve pokoušel rozluštit. Říkal v souladu s Janovem, že tok halucinací způsobených LSD je výsledkem rychlosti uvolňování traumatu z těla určitým biologicko-psychologickým mechanismem, ke kterému dochází ve vnitřní části mozku. Představovala jsem si, jak míchou prochází pára z konvice s vařící se vodou, jak nejprve vytvoří malý otvor a potom velký, kterým se uvolní neuróza a přetvoří se v obrazy, které se rozplynou ve vzduchu. „S výjimkou LSD se neuróza vždy vrátí,“ říkal Steve, „zatímco při primární terapii je plně procítěna a vyřešena.“

Steve opakovaně mluvil o Janovových přesvědčeních, že rodiče, kteří nemilují své děti a opustí je různým způsobem, vytvářejí setrvalá trau-

mata. Mnohokrát jsem sledovala tyto jeho promluvy. Bylo to, jako by šlo o liturgii a on byl šaman, který bubnováním a stálým opakováním buduje a posiluje mocnou myšlenku. Nakonec se myšlenka, že je možné znovu získat ztracenou nevinnost, že se vše může obnovit a stát opět úplným, stala součástí mého vědomí a navždy změnila mé základní představy. Myslím, že Steve nejvíc doufal, že opětovně získá to, o co přišel adopcí. Ale také to byla nakažlivě radostná myšlenka, která mi zpřístupnila vlastní široký pohled na svůj potenciál. „Potenciál“ byl estetikou naší doby.

Steve si uvědomil dříve než mnozí jiní, že jídlom lze zvýšit potenciál, odstranit neurózy a rozvíjet myšlení. Kniha Arnolda Ehreta *Mucusless Diet Healing System* ho seznámila s praktikami, která pak po léta využíval k udržení dokonalého zdraví. Ehretova kniha je jedním z oněch podivných klenotů napsaných začátkem dvacátého století, která má i dnes poměrně hodně následovníků. Ehreta by bylo možné docela dobře považovat za jednoho z kmotrů dnešních hnutí za syrovou stravu a za superpotravinu. Ehret tvrdil, že dietou, která nevede k tvorbě hlenu, mohou lidé uvolnit emocionální bloky ze svého těla a otevřít se vyšší úrovni fyzické, emocionální, duševní a duchovní jasnosti a integrace. Steve vysvětloval Ehretův návod, jak se uzdravit, tím, že přestaneme jíst maso, sýry a cukr. Vysvětloval, že hojení je přirozenou vlastností těla, jen je třeba přestat jíst „špatnou“ stravu. Steve tvrdil: „U opravdových potravin, jako jsou jablka nebo salát, tělo ví, kdy má dost. Ale u špatných potravin tělo nedokáže dešifrovat obsah živin a vydat signál, že má dost a že se má přestat jíst.“ Tento výklad se mně líbil a přijímala jsem jej jako důležitou informaci.

Steve mi také vysvětlil jiné chemické procesy probíhající v lidském těle. Rok před tím, než jsem se s ním seznámila, jsem objevila kávu, a ta doslova změnila můj život, protože mně pomohla překonat dětský syndrom ADHD a dyslexii, která mi vždy bránila číst déle než dvacet minut v kuse. Aniž bych Stevovi vylíčila své zkušenosti, vysvětlil mi, že lékaři předepisují hyperaktivním dětem amfetaminy, aby přetížili jejich nervové

systemy a děti se tak uklidnily. *Takhle to tedy je*, pomyslela jsem si, *proto mi káva pomáhá se čtením*. Příliš jsem se styděla přiznat mu, že nedokážu číst bez kofeinu, ale opět mě udivilo, jak do problému pronikl. Později jsem se zeptala jednoho doktora, zda měl Steve pravdu. Doktor na mě mrkl, jak už to doktoři dělávají, ale řekl, že přinejmenším částečně ano.

Steve měl nadání k řešení problémů. Často mne seznámil s nějakým problémem a pak mi ukázal způsob, jak jej vyřešit. Ne úmyslně, spíše to byl zvyk. Obdivovala jsem, jak dokázal nacházet řešení a jak vysvětlil problémy tak, abych tomu porozuměla. Připadalo mi, že měl tehdy seznam myšlenek o potravinách, léčebných kúrách, vadách učení a terapiích – myšlenek, které by mu pomohly získat přístup ke všem možnostem ve vesmíru. Nyní to vypadá, že směřoval k filosofickému systému známému jako přírodní zákon. Tenkrát jsem si však říkala, jestli není tak trochu blázen, který se nadchne pro všechno, a jestli věci nejsou přece jen složitější, než si myslí. Ale Steve hledal elegantní jednoduchost.

Vzpomínám si, jak jednou vysvětloval způsob, jakým Dylan v jedné písni promlouval o zneužití moci na globální úrovni. Mluvil o tom, jak mocní a bohatí vytvářejí situaci, ve které jsou lidé přemoženi, pracují příliš těžce, zůstávají chudí a bojují nesmyslné války, aby zapomněli na to, co opravdu sabotuje jejich život. Vzpomínám si, jak potichu Steve mluvil, když mně vyprávěl, jak elita využívá taktiky tvorby bohatství zneužívající lidi, kteří si to mohou dovolit nejméně. Toto tvrzení mne hluboce zasáhlo nejen proto, že jsem vždy chtěla pochopit, jak zneužívání moci funguje, ale také proto, že byl tak opravdově čistý a poutivý, když o tom mluvil.

Ať už bylo Steveovo pochopení jakkoli hluboké, dokázalo být také znepokojivě negativní. Jednou jsem jej potkala přesně na místě, kde jsem ho před několika měsíci poprvé spatřila. Právě šel z hodiny biologie a popisoval pokus s krysami, o kterém se učil v behaviorální nauce. „Když se krysám poskytuje jen pozitivní zpětná vazba, tak se naučí požadovaný

kousek,“ říkal. „A když se jim poskytuje jen negativní zpětná vazba, tak se jej naučí také. Ale když dáváš kryse pozitivní i negativní zpětnou vazbu, tak se zblázní!“ Měl na tváři takový kradmý úšklebek. Vypadalo to, jakoby si tuto informaci hodlal zapamatovat pro pozdější využití.

Stevův svět se od mého lišil. Jeho svět byl směsí Boba Dylana, Johna Lennona a Shakespearea, vědy, matematiky a jiných druhů psychologie, než které jsem znala já. Já jsem se nemohla nabažit science fiction a magického realismu. Dlouho jsem pozorovala jasné scény plné lidí, svateb, vesnic, rabínů a zvířat v Chagalloových obrazech. Milovala jsem hluboké zlaté tóny a zemitý realismus Rembrandtových děl a oduševnělou poctivost ruského malířství devatenáctého století. Poslouchala jsem Jefferson Starship, Jethro Tull, Leonarda Cohena, Joni Mitchellovou, elektrické housle v Mahavishnu Orchestra a – stejně jako Steve – Johna Lennona.

Steve mě také seznámil s Beat Poets. Studoval jejich literaturu a přitažlivost. Bylo v něm také určité světlo těch dřívějších dob – jasná, přitažlivá sofistikovanost pohledného podivína, básníka, šamana. V centru jeho bytosti docházelo k vibracím, které se projevovaly zvláštním rytmem jeho slov, humoru a myšlenek. Jsem si jistá, že estetika beatu ovlivnila prostřednictvím Steva estetiku Applu.

Když jsme se seznámili, tak jsem určitě nebyla nepopsaný list, ale Steve mne přivedl na mnoho nových myšlenek. Jednou mi tvrdil, že Shakespeare byl považován za osvícence. *Osvícenec?* Slovo z Východu aplikované na literárního génia Západu? Smála jsem se, vypadalo to nesmyslně. Ale Steve si myslel, že je to pravda. Některé z jeho myšlenek se uhnízдили v mém mozku a trvalo mnohdy několik let, než jsem pochopila, o čem tehdy mluvil. Nyní souhlasím.

Myšlenka osvícení podnítila vědomě i nevědomě mnoho dalších. Celá naše střední škola byla jako Petriho miska, ve které vyrůstali kreativní žáci a učitelé, z nichž mnozí se snažili přijít s novou chytrou myšlenkou

založenou na nových chytrých hodnotách. Sedm let po ukončení střední školy jsem mluvila s reportérem časopisu *Time* Michaellem Moritzem, který mi řekl, že dělal rozhovory s učiteli z Homesteadu o Stevovi a Wozovi. Mnozí z nich mu prý nezávisle na sobě řekli, že roky 1967 až 1974 představovaly období kreativní anomálie na škole, pravý kreativní rozkvět v plném trysku. Jednoho dne to kreativní období bez předchozího varování skončilo. Konec. Kaput. Šlus. Podle Moritze zůstali učitelé v šoku a ptali se: „Co se to stalo? Kam se to všechno podělo?“

Ze současného úhlu pohledu je pro mě těžké si nemyslet, že všechno to výbušné kulturní magma se nepřetavilo do nekonečně malého počítačového čipu – jako racionální odpověď na potřebu budování společenské složitosti, organizace a *propojení*. Svět požadoval změnu a vyšší úroveň fungování. Nevýžadoval jen nové vědní obory a technologie, ale i nové zákony, které by pro ni platily, a nové druhy umění a hudby, které by ji vyjádřily. Popravdě nový druh všeho, který by integroval nové úrovně zodpovědnosti a lásky. A my byli součástí toho nového údobí.

Na konci mého prvního roku začal Homestead provádět v areálu změny, které vypadaly, jako by jejich cílem bylo vyhubit typ kreativity, který jsme představovali. Malé travnaté plochy byly jedna po druhé zabetonovány. Pokud si vzpomínám, všechny je natřeli bledě zelenou barvou. Na ústřední nádvoří byly namontovány silné reflektory a kolem celého areálu postavili dvaapůlmetrový plot. Rok po tom, co jsem ze školy odešla, natřeli cihly dusivou špinavě bílou barvou. Možná, že to udělali v zájmu údržby, ochrany a snižování nákladů, ale vypadalo, že školu předělávají v zájmu zvýšení kontroly nad studenty. Naše doba přišla a odešla a s ní i jedinečná kultura. Nyní, o třicet let později, však musím říci, že škola je mimořádně krásná. Věci se mění. A nová generace dětí na Homesteadu má nyní odlišné představy. Cítím to a vidím to. Tyto děti jsou také měkčí a laskavější než jsme byli my.

Když se nyní ohlížím zpět, vidím, jak jsme si byli se Stevem blízcí, kolik času jsme trávili spolu. Jako mladé páry všude na světě jsme chodili do kina. Viděli jsme filmy od Françoise Truffauta, Felliniho, Charlieho Chaplina, Woodyho Allena a dalších, filmy o Bobu Dylanovi, Johnu Lennonovi, Lennym Bruceovi a Woodym Guthriem, na které jsme šli kvůli Stevovi. Romantik ve Stevovi mimořádně miloval Truffautův film *Jules a Jim* a *Děti ráje* od Marcela Carného. A přestože mě tyto filmy zaujaly a líbily se mi, obávám se, že jsem nepochopila hloubku dramatu v nich obsaženého. Až o mnoho let později, když jsem v roce 1988 viděla film *The Enigma of Kasper Hauser*, jsem poprvé zažila hloubku svých ničujících emocí. Tenkrát jsem šla z kina a měla pocit, jako bych kráčela po dně moře. *Tak takové to muselo pro něj být*, pomyslela jsem si. Bohužel bylo mnoho případů, kdy jsem Stevův emocionální život úplně docenila až s velkou časovou prodlevou.

Jak moc mohl film Steva ovlivnit, jsem pochopila jednou večer, když jsme šli do kina Camera One v San Jose. Dávali dokumentární film o Dylanovi z roku 1967, *Don't Look Back*. Vzpomínám si, že v jedné chvíli jsem odhlédla od plátna a podívala se na Steva, protože jeho energie byla tak intenzivní, jako by jeho tělem probíhal elektrický proud. Film srovnával Dylana s jiným současným folkovým zpěvákem Donovanem. I když Steve běžně upřednostňoval Dylanovu hudbu a úspěchy, viděla jsem, jak je pro něj důležité být na straně výherce tohoto porovnání a jak jeho zachmuřený, bouřlivý výraz dává tak moc najevo bezmezný pohrdání „menším nadáním“ Donovana, že mi to vzalo dech.